

VULNERABILITATEA LA EXCLUZIUNE SOCIALĂ A PERSOANELOR VÂRSTNICE DIN REPUBLICA MOLDOVA

*GARABAJII Ecaterina, drd.,
Institutul Național de Cercetări Economice*

L'exclusion sociale est l'une des conséquences potentielles de la pauvreté. Cela impacte les perspectives de prospérité des citoyens, ce qui les rend moins optimistes quant à leur avenir et renforce leur sentiment

d'exclusion sociale. Les personnes âgées en Moldavie sont souvent confrontées à la pauvreté, ce qui fait que ce groupe soit exposé au risque élevé d'exclusion sociale. Leur vulnérabilité est déterminée par les particularités d'âge qui affectent l'autonomie personnelle dans la réalisation d'activités et s'étend sur la capacité d'obtenir des revenus supplémentaires.

Mots clés : exclusion sociale, personne âgée, pauvreté, vulnérabilité, risque

Îmbătrânirea populației a devenit una dintre problemele stringente ale societății moderne, care necesită transformarea politicii sociale. Însă, experiența socială asociată de viață în societate în curs de îmbătrânire, deocamdată este indisponibilă pretutindeni în lume, iar gândirea în termeni de riscuri și amenințări este foarte răspândită. Din această cauză, în opinia noastră, atât cercetătorii, cât și mass-media permanent vorbesc despre „amenințarea îmbătrânirii societății”, însă modele de atitudine rațională față de acest proces pentru moment nu sunt suficiente. La nivel individual, fiecare individ speră și tinde de a trăi cât mai mult, însă, persoanele în vârstă sunt considerate de către societate ca un „grup de risc” tot mai mare – grup vulnerabil. În legătură cu grupul social în speță, deseori funcționează diverse practici de excludere, generate de opiniile biologizante și medicalizate cu privire la calea vitală a individului, care au învechit considerabil (Dobrohleb 2007; Smelzer 1994; Yațemirskaya 2006).

Psihologii și sociologii folosesc în cercetările sale termenul „excluziune”. Excluziunea fiind excluderea persoanelor din viața activă a societății. Fenomenul dat se produce din diverse motive. Dar cel mai frecvent din cauza sărăciei. Viață înconjurătoare abundă. Societatea de consum își permite tot mai noi plăceri: mâncăruri mai bune, haine mai scumpe, construirea apartamentelor și caselor noi, mașini luxoase, călătorii, studii peste hotare pentru copiii săi, etc. Lista de atribute din setul vieții „reușite” poate fi continuat la nesfârșit.

Altfel stau lucrurile la o persoană vârstnică medie. Având în spate o viață muncitorească lungă. Iar rezultatul său devenind o situație financiară dezastruoasă care provoacă privarea chiar și de necesitățile de bază. Zilele petrecute între patru pereți. O izolare tot mai pronunțată de la viața socială. Tot mai puțină comunicare, condiții de trai tot mai rele. Viața de zi cu zi nu adaugă optimism. Valoarea calorică și calitatea alimentației nu corespund nevoilor fiziologice. La persoană bătrână și lucrurile sunt vechi. Pentru procurarea noilor elementar nu sunt bani. Tot mai dese sunt stările depresive, se înrăutățește sănătatea. Și, drept consecință, crește necesitatea de procurare a medicamentelor mai scumpe (în a.2015 prețurile de la producător la medicamente vor crește în medie cu cinci la sută, iar prețul final poate fi și mai mare [1]. Sărăcirea – este un proces progresiv și sever. Una atrăgând după sine alta, și procesul dat este infinit (figura 1).

Figura 1. Cercul vicios al excluziunii sociale

Sursa: Elaborat de autor

Ca urmare a modificărilor tumultuoase care au loc în Republica Moldova în ultimii ani, cel mai greu le este anume persoanelor în vârstă înaintată. Vârșnicii din Republica Moldova deseori se confruntă cu sărăcia, expunându-se unui risc înalt de excluziune socială, care este una dintre potențialele sale consecințe. Faptul dat influențează perspectivele de prosperitate a cetățenilor, ceea ce le face mai puțin optimiști cu privire la viitorul lor și consolidându-le sentimentul de excluziune socială.

Spre deosebire de multe țări ale UE, situația unui număr impunător de persoane în vârstă în Republica Moldova – este de neiertat umilitoare.

Republica Moldova tot mai mult devine statul bătrânilor. Aceste procese progresează în fiecare an în aproape toate țările dezvoltate. Ponderea populației în vârstă de pensionare crește în ritmuri rapide. Coeficientul de îmbătrânire a populației în anul 2013 a crescut cu 1,9 % față de anul 2001 (figura 1).

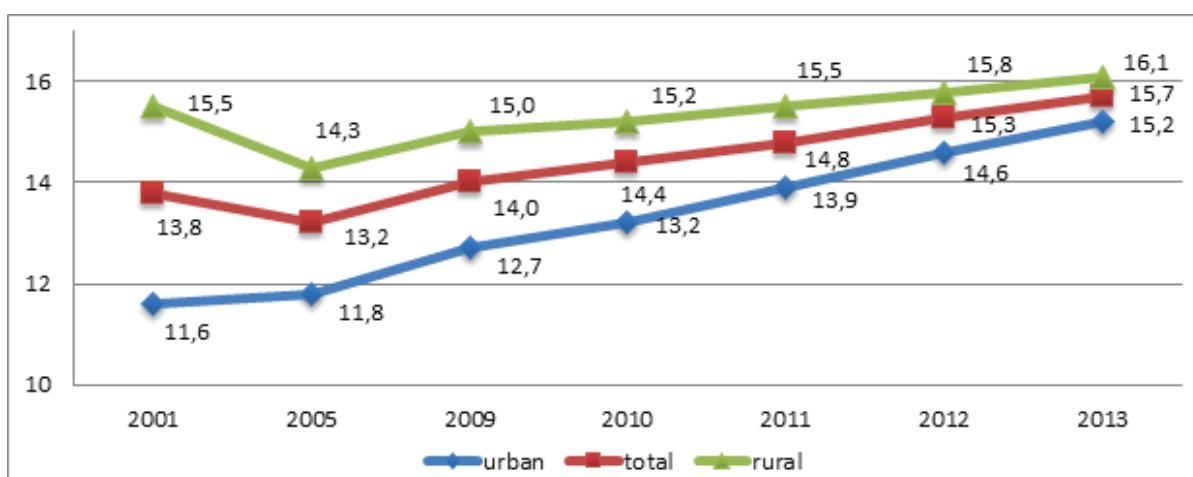

Figura 2. Coeficientul de îmbătrânire a populației, %

Sursa: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova

Numărul pensionarilor Republicii Moldova crește în fiecare an. Mai multe probleme are și statul, care încearcă să le rezolve în mod autoritar. Însă, nu există în programele noastre naționale nici o prioritate pentru rezolvarea problemelor de pensii. Și, cu atât mai mult, nimeni nu s-a deranjat despre petrecerea timpului libera persoanelor în vârstă.

Pe parcursul anilor 2003-2013, numărul populației active și al persoanelor ocupate s-a redus (respectiv cu 18,2% și 15,9%), iar numărul total al pensionarilor a crescut cu 6,1%, conducând la o creștere a presiunii financiare asupra persoanelor ocupate în economie.

În anul 2013, numărul pensionarilor pentru limita de vârstă a constituit 495,9 mii persoane, având o majorare de 11,4 mii persoane sau cu 2,3% în comparație cu anul 2012.

Tabelul 1
Dinamica populației și a beneficiarilor de pensii, anii 2003-2013, mii persoane

	2003	2005	2009	2010	2011	2012	2013
Numărul populației stabile	3618,3	3600,4	3567,5	3563,7	3560,4	3559,5	3557,6
Pensionari total	628,5	618,3	624,6	627,1	638,3	649,9	659,6
Pensionari pentru limită de vârstă	465,8	451,7	457,9	460,5	473,1	484,5	495,9

Sursa : Raport social anual

Vulnerabilitatea vârstnicilor este determinată de particularitățile de vârstă care afectează autonomia personală în desfășurarea activităților și se extinde asupra capacității de a obține veniturile suplimentare.

Numeroase proiecte și inițiative proclamate de stat vizează orice, însă nu și asigurarea calității vieții cetățenilor în vârstă. Trebuie de recunoscut că majorări mici puțin eficiente de pensii, care au loc anual (indicele al indexării pensiilor de asigurări sociale în anul 2015 constituie 7,95%), nu sunt în măsură să influențeze în mod cardinal îmbunătățirea situației reale. Doar de a atenua slab loviturile inflației. Însă cei care astăzi se află în starea de sărăcie, așa și rămân în ea.

Reducerea veniturilor generează dependență persoanelor vârstnice de serviciile sociale și cele medicale oferite de către stat. O parte impunătoare a acestora nu au destule resurse pentru o viață decentă, și sunt excluși din viața publică, socială și culturală activă.

Unul dintre principalii indicatori ai vulnerabilității pensionarilor este mărimea pensiei.

Conform Hotărârii Guvernului Nr.61 din 06.03.2015 cu privire la indexarea prestațiilor de asigurări și a unor prestații sociale de stat în anul 2015 cuantumul pensiei minime indexate pentru limită de vârstă constituie:

767,22 lei – mărimea pensiei pentru limită de vârstă a lucrătorilor din agricultură;

861,80 lei – mărimea pensiei pentru limită de vârstă a celorlalți beneficiari de pensii pentru limită de vârstă.

Indexarea anuală a pensiei însă nu asigură acoperirea minimului de existență necesar pensionarilor, deși are o tendință de creștere. Astfel în anul 2013, valoarea medie a pensiei lunare pentru limita de vârstă a acoperit minimul de existență a pensionarului în proporție de 79,1 %, comparativ cu 40,5 % în anul 2003, majorându-se cu 38,6 p. p.

Tabelul 2

Raportul dintre pensia pentru limită de vârstă și minimul de existență, anii 2003-2013, %

	2003	2005	2009	2010	2011	2012	2013
Minimul de existență al pensionarilor	538,4	649,1	1022,8	1184,3	1305,6	1302,8	1326,9
Mărimea medie a pensiei lunare pentru limita de vârstă	217,98	397,18	800,82	836,63	868,43	987,02	1049,92
Raportul dintre pensia pentru limită de vârstă și minimul de existență, pensionari, %	40,5	61,2	78,3	70,6	66,5	75,8	79,1

Sursa: BNS, CNAS

Problemele sărăciei și accesul limitat la bunuri și servicii, analizate prin intermediul indicatorilor de excluziune socială, atestă vulnerabilitatea persoanelor vârstnice. Cu toate că rata de sărăcie printre persoanele vârstnice nu este dintre cele mai ridicate în comparație cu alte categorii defavorizate ale populației, vulnerabilitatea vârstnicilor este generată de reducerea veniturilor către vârsta de pensionare, pensiile mici, lipsa altor resurse, înrăutățirea sănătății.

Indiscutabilă rămâne necesitatea promovării unor măsuri specifice de diminuarea excluziunii sociale, printre esențialele ar fi majorarea pensiei până la nivelul minimului de existență a pensionarilor.

BIBLIOGRAFIE

1. Hotărârea guvernului Nr.61 din 06.03.2015 cu privire la indexarea prestațiilor de asigurări sociale și a unor prestații sociale de stat. În Monitorul Oficial Nr.58 art. Nr: 82 din 10.03.2015.

2. Ordin Nr.2 din 12.01.2015 cu privire la înregistrarea prețurilor de producător la medicamente. În Monitorul Oficial Nr.33-38 art. Nr: 252 din 13.02.2015.

3. Raport social anual 2013, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei al Republicii Moldova, Chișinău 2003, 2014.